

Dissertatio medica inauguralis de febre quartana intermittente / [Peter Risler].

Contributors

Risler, Peter.
Université de Strasbourg.

Publication/Creation

[Argentorati] : Typis Melchioris Pauschingeri, [1733]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/d5kam5bm>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

DISSERTATIO MEDICA
INAUGURALIS
DE
FEBRE
QUARTANA
INTERMITTENTE

QUAM
ADJUVANTE SUMMO NUMINE,
GRATIOSÆ FACULTATIS
MEDICÆ

PERMISSU ATQUE DECRETO
IN ALMA ARGENTORATIENSIS
UNIVERSITATE

PRO LICENTIA
SUMMOS IN ARTE MEDICA HONORES
ET PRIVILEGIA DOCTORALIA
RITE CAPESSENDI

AD DIEM 2. MAJI ANNI MDCCXXXIII.
SOLEMNI ERUDITORUM DISQUISITIONI SUBMITTIT
AUCTOR

PETRUS RISLER,
MULHUSA - SUNDGOVIENSIS.

ARGENTORATI, Typis MELCHIORIS PAUSCHINGERI.

VIRO
NOBILISSIMO, AMPLISSIMO,
CONSULTISSIMO, DOCTISSIMO

DOMINO
JOHANNI HENRICO
REBER,

I. U. L.
MVLHVSINÆ REIPUBLICÆ
ARCHIGRAMMATEO

DIGNISSIMO, MERITISSIMO, AVUNCULO
SVO OMNI HONORIS ET AMORIS CULTU
AD CINERES USQUE PROSEQUENDO

HASCE

THESES IN AVGVRALES

QUA DECET, OBSERVANTIA

D. D. D.

PETRUS RISLER, M. C.

Q. D. B. V.

Medicorum Scandalum, & qui-

dem planum in scenam produco; quod dum facere aggredior, facile est prævidere multos fore, qui hoc Thema nimis arduum, juvenilique captui minus accommodatum judicent, propter difficultates maximas tam in Theoria, quam præcipuè in Praxi circa hanc Febrim occurrentes. Occident mihi, sine dubio illud

Proemium,

FLACEI:

*Sumite materiam vestris qui scribitis equam
Viribus. &c.*

Justam hancce objectionem ipse judicarem, si mihi proposuissem febris quartanæ exactam disquisitionem sistere, cui vero oneri humeros meos impares esse ultrò fateor. Profectuum meorum in salutari arte qualiumcunque specimen exhibere mihi animus est. Facile hinc à cordatis Lectoribus veniam spero, si multa minus eruditè posita in hisce pagellis occurrent. Tum sinceri judices vi-

tio mihi non vertent, quod non pauca, præcipuè quæ experientiam poscunt, ex Auctoribus descripserim quos tamen non semper allegavi; quia multa à diversis Auctoribus observata in unum contraxi. Hisce præfatis ad rem ipsam accedo.

§. I.

Sicut in omnibus scientiis præcepta generalia præmittuntur specialibus, illorumque pertractatio ad horum intelligentiam viam sternit, ita & hic non incongruum erit de Febris in genere quædam annotare, antequam ad Thematis specialem perlustrationem accedam.

II.

Plurima sunt in rerum natura ubivis obvia, ignota nemini, quorum tamen definitiones vel descriptiones gravissimis premuntur difficultatibus. Ex horum censu Febrim esse quivis perspiciet, qui Medicorum dissensum circa ejus definitionem consideraverit. Multi, iique doctissimi viri de Febre dicunt quod SYDENHAM de morbis in genere asseruit, nempe quod sit “salutaris Naturæ, seu principii vitalis conatus, quo per motus secretorios & excretorios auctos materiam corpori noxiam expellere nititur. Alii qui naturæ, qualis hic intelligitur, existentiam negant Febrim hoc fere modo definiunt, quod sit “spasmodica universi systematis nervosi & vasculosi affectio, orta à causa nervosas partes ad intensiorem contractionem invitante, quæ efficit ut fluida vitalia primum à circumferentia corporis ad cen-

*Febris Defin-
tio Stahlia-
na.*

*Hoffmannia-
na.*

„ centrum , postea a centro ad circumferentiam propel-
 „ lantur unde reliqua symptomata dependent.

III.

Nostrum jam non est tantas componere lites, interim *Symptomata februm essentialia.* evidens est controversiam nonnisi ad causam formalem spectare, cujus disquisitionem hic neque possibilem neque utilem esse persuasus sum; Etsi non dubitem eorum sententiam, tanquam probabiliorem amplecti, qui statum hominis tam naturalem quam præternaturalem ex legibus mechanicis, quantum fieri potest, explicant. Confero me potius ad symptomata omnibus febribus communia, & ut loquuntur, essentialia. Hæc sunt 1. *Frigus*, quod dependet à veloci sanguinis ceterorumque fluidorum vitalium propulsione ab ambitu corporis versus cor, unde horripilatio, extremorum pallor, respiratio difficilis, anxietas, &c. quæ pro subjectorum, causæ morbificæ &c. diversitate majori vel minori gradu adsunt, sanguis dicto modo ad centrum suæ circulationis accumulatus cor majorem in modum expandit, unde ejus elasticitas efficit, ut eo magis se contrahat, fluidaque maiori cum impetu versus circumferentiam protrudat. Huic succedit 2. *Calor* ex motu sanguinis tam intestino quam progressivo auctiori ortus, unde etiam proveniunt transpiratio auctior, sudor, sitis, dolor capitis, vigiliæ, Urinæ in colore exaltatio, quæ in statu frigoris emissæ plerumque pallida conspicitur. Omnia hæc symptomata itidem, pro ratione circumstantiarum, gradu differunt. Pulsus per totum morbi decursum celerest.

IV.

*Febris dif-
ferentia.*

Dividuntur Febres in continentes, continuas & intermittentes. Continentes uno semper caloris gradu conspicuæ sunt, continuæ etsi interdum remittant, ita ut symptomata leviora fiant, nunquam tamen per totum decursum sinunt ægrum ad apyrexiam pervenire. Intermittentes verò postquam per certum temporis spatium duravere, ægrum relinquunt brevi reversuræ; unde diversa fortiuntur nomina à spatio intermissionis petita.

V.

*Quartana
Definitio.*

Quartana est febris intermittens, inter cujus binos accessus semper duo à calore febrili vacui dies intercedunt.

VI.

Ejus historia.

Invadit utplurimum tempore autumnali, unde quidam asserunt, quod si alio tempore ingruat tum sint autumnalis quartanæ prægressæ reliquæ, id quod tamen merito in dubium vocari potest. Horam observat utplurimum pomeridianam, 4 tam, 5 tam vel etiam 6 tam, quæ autem ante meridiem adoritur pro irregulari habetur. Ante invasionem ægri sentiunt languorem totius corporis insignem, cui mox accedit dolor capitis, non quidem vehemens, ut in quibusdam aliis febribus, attamen satis notabilis, cui sæpius jungitur obnubilatio capitis vertiginosa. Sentiunt quoque dolores dorsi, lumborum atque tiliarum contusivos seu osteocopos, sic dictos, quia sensationem inducunt quasi ossa

con-

contunderentur. Extremitates superiores atque inferiores refrigerantur, totum corpus pallefcit, livefcit facies atque ungues, supervenit deinde rigor, qui huic feбри magis familiaris eft quam horror, etfi interdum hic adeo vehemens fit ut ægri lectum concutiant. Præterea lingua & labia tremunt, respiratio eft difficilis, præcordia anxietate, corpus totum inquietudine vexatur. Pulsus eft contractus atque durus, quandoque inæqualis. Alvus ut plurimum adstringitur. Interdum, præfertim fi ventriculus cruditatibus oneratus fit, conatus ad vomitum, vel etiam actuales vomitus accedunt. Urina hoc tempore emiffa eft pallida, aquofa, tenuis. Frigus autem in initio febris, primis nempe paroxysmis diutius durat quam in progreflu, ordinariè ad duas vel tres horas extenditur. Postea fuccedit calor, non quidem fervidus, ut in aliis febribus, neque ordinariè sudorem excitans, fatis tamen moleftiæ infert totalis cutis ariditas. Pulsus tunc æqualior, celerior & major fit, symptomata fere omnia evanescunt, remanente tamen ut plurimum dolore capitis obtuso cum affectione quadam vertiginofa. Tandem postquam hic æstus circiter quatuor vel sex horas perduravit, tunc æque ac cetera pathemata ægrum deserit, eique duorum dierum inducias concedit, quo tamen tempore vacuo in plurimis remanet dolor osteocopus, gravitas capitis, lassitudo insignis atque animi fastidium. Quidam tamen ad statum sano simillimum perveniunt. Urina hoc tempore intermissionis eft crassa atque sedimentum deponit. Appetitus in hac febre sæpius optime sibi constat, imo haud raro nimius est, dum ægris ansam præbet morbum per ingluviem producendi.

Talis

VII.

*Quartana
irregulares.*

Talis est decursus Quartanæ simplicis atque regularis, quæ typum suum exactius quam nulla alia intermittens observat. Dantur vero aliæ adhuc species, ut quartana duplex, ubi intra quatrimum duo superveniunt paroxysmi, ita tamen ut accessionis tempore ab invicem differant, primus nempe paroxysmus respondet tertio, secundus quarto, dies vero tertius tantum a febre vacuus est. Imo & triplicis quartanæ observationes prostant. Datur quoque notha, quæ regularem typum non observat, & plerumque ante meridiem invadit, ut supra dictum est. Frigus atque æstus hic magis quam in simplici urgent. Non infrequens est quartana continua, quæ quartanarium quidem typum servat, sed calorem suum ab uno paroxysmo ad alterum usque extendit. Quoad cetera symptomata a quartana intermittente non multum recedit, appetitus tamen valde est imminutus, sitis è contrario molestiam continuam præbet. Somnus parum vel nihil reficit, et si ægri ad eum valde sint propensi. Urina est rubicunda, crassa, & roseum sedimentum deponit, qualis fere in hæctica observatur.

VIII.

*Quartana
causa proxima.*

Perlustrata sic morbi historia jam ad causas atque originem ejus accedendum est. Quod ad causam proximam attinet, illam post *Celeb. FR. HOFFMANN.* consistere arbitror in partium nervosarum stricture spastica universali, quæ vasorum & nervorum systema ita afficit ut graves in fluidorum motu turbæ oriantur. Causa itaque

itaque materialis erit omne illud quod talem fricturam producere potest, cui effectui nil aptius existit quam materia subtilis aliquatenus caustica, quæ nervosas partes, utpote maxima sensibilitate præditas vellicando easdem ad crispaturam atque spasmum facile adducere potest.

IX.

Jam quod ad causam antecedentem attinet, illam in ventriculo interdum hæere exinde manifestum fit, quod talis febris ab unico emetico assumpto feliciter sæpe profligatur; cruditates nempe vitiosum chylum procreantes cum illo ad massam sanguineam delatæ partibus suis acribus nervosas partes stimulando totius morbi autores esse possunt.

*Causa antecedentes.
In Ventriculo.*

X.

Sæpissime tamen in reliquis abdominis visceribus latet mali origo atque fons, in hepate scilicet liene atque mesenterio, id quod ex morbi decursu, indole & nexu cum aliis morbis perspicitur. Hepar est viscus innumera vasorum copia instructum, fibris motricibus paucis præditum, maxima præterea sanguinis pars, quo illud irrigatur, non per arteriam, sed per venam portæ advehitur, insuper sanguis hic quoad partem notabilem ex intestinis, omento, mesenterio atque liene refluus est; in omnibus hisce partibus, excepto liene, subtilior ejus pars sequestrata crassam relinquit. Facillime igitur hepatis infarctus & obstructio oritur, qua

*In reliquis
Visceribus
abdominis.*

B

præ-

præsente & mesenterium & lienem simul affici debere ex legibus circulationis patet. Sed & lien proprios suos patitur manes, dum enim tot myriadibus vasculorum instructus membrana unica cingatur, facile distensio nimia ejus vasorum fieri potest, unde sanguinis stagnatio, viscerisque infarctus & obstructio.

XI.

*Generatio
materia fe-
brilis.*

Sic ortæ viscerum obstructiones aliquales materiam illam acrem nervosas partes stimulantem facile producere possunt. Humores enim fermentescibiles, gastrici, lymphatici, salivales dum tardius moventur, vel stagnant, fermentationem quandam subcunt, inde particulas suas spirituosas subtiles amittunt, coagulantur, acescunt. Hac ratione corrupti hi humores chylum rite elaborare non possunt. Primæ igitur viæ cruditatibus acidis, viscidis onerantur, quæ progressu temporis, accedentibus imprimis alimentis intemperatis, acrimoniam insignem induunt. Ex primis deinde viis ad massam sanguineam delatæ cum illa ad partes corporis nervosas appellunt, ubi irritationem, ceteraque independentia symptomata producant.

XII.

*Ejus natura
demonstrata.*

Ne quis objiciat nudas speculationes esse ea, quæ hactenus de materia nostra febrili dicta sunt, perpendat solutionem quartanæ per scabiem, purpuram aliaque exanthemata non adeo infrequentem esse, imò illis incongruè repulsis hanc febrem quandoque oriri.

Quæ

Quæ phænomena materiæ acris præsentiam fatis adstruere mihi videntur.

XIII.

Inter causas procatarticas & occasionales occurrunt statim diætæ vitia, ubi præsertim cibi dyspepti magna copia ingeruntur. Potus quoque vel nimius vel nimis parcus huc trahi potest. Evacuaciones sanguinis consuetæ quando supprimuntur vel negliguntur oritur inde à sanguine justo plus accumulato vasorum distensio, lentior motus, demum obstructions illæ viscerum abdominis, de quibus §. X. dictum. Defectus motus symbolum suum quoque confert; sicut enim motus sufficiens & solidas & fluidas partes in suis functionibus adjuvat, illas roborando, has fluxiles reddendo, ita deficiente motu contrarium evenire debet. Magis vero nocet vitæ genus mobile in sedentarium subito mutatum. Abdominis refrigeratio, præsertim post corporis incalescentiam, vel aëre existente humido, sæpe huc aliquid confert, in priori casu sanguis antea rarefactus subito coagulationem quandam subit insuper illud quod per transpirationem excerni deberet retinetur in posteriori verò muscoli abdominis, quorum motus circulationi sanguinis per viscera inservit, flaccidi redduntur, Facile inde obstructioni ansa præberi potest. Acida & spirituosâ nimia in copia ingesta dum sanguinem inspissant, sicque ejus circulationem liberam impediunt, huc quoque pertinent. Neque minus febres intermittentes alias prægressas per nimia diaphoretica, diuretica &c. incongruè tractatas in quartanam transire posse facile concipitur. Ulcera antiqua, nec non scabiem, si

*Causa occasio-
nales pro-
catartica*

repelluntur hanc febrem excitare posse experientia comprobatur. Id quod particulis acerbis, causticis ad sanguinem protrusis attribui potest. Ceterum tempus autumnale quartanæ excludendæ aptissimum est propter subitas aëris mutationes, unde fibrarum muscularium elasticitas debilitatur, transpiratio impeditur atque sanguinis iusta circulatio sufflaminatur. Unde HIPPOCRATES inter morbos autumnales quartanam primo loco posuit, *Sect. III. Aphor. 22.*

XIV.

Subjecta

Ad subjecta quartanæ quod attinet, illa ex ante dictis maxima ex parte innotescunt, addo temperamentum Melancholicum, sive solum sive prædominans. Illud enim sanguinem circulationi non adeo aptum alere omnium medicorum consensu constat. Ætas consistens præcipuè huic feбри est obnoxia, imprimis si accedant nimix speculationes, tristitia, curæ &c. quanta enim sit corporis & animi harmonia nemini ignotum est. Infantes quartanarii apud quosdam scriptores observati leguntur, quod vero ad rariores casus pertinet, neque facile absque epidemica constitutione accidit.

XV.

Prognosis

Jam quod ad prognosin attinet, nulla alia febris intermittens adeo diuturna observatur, unde fortè a veteribus quartana saturni filia vocata fuit, allusione fati frigida ad apparentem lentissimum saturni planetæ motum. Potius autem conjicerem hoc nomen quartanæ

tanæ ideo datum fuisse, quod veteres. Medici crederent, illam ab humore nescio quo atro crasso, in liene sequestrato originem trahere. Saturni autem planetæ cum liene harmonia, imò commercium arctissimum in plumbeo credulorum cerebro existit. Ceterum si hæc febris Naturæ autocratæ relinquatur, ordinarie vel plane non, vel saltem post longum tempus ægrum deserit, de quo testis inter alios luculentus est MARCELLUS DONATUS, *Hist. Med. L. I. cap. 14* ubi refert THRASYMENUM quendam Grammaticum supra XXIV. annos Quartana laborasse, etsi moribus fuerit continentissimis, summaque sobrietate. Cujus rei ratio est quod paucissimæ hic fiant excretiones. Attamen hæc morbi contumacia sæpe intenditur & augetur adhuc præexistente cacochymia, mala accedente diæta; ne quid addam de Medicorum quorundam methodo medendi vel nimis præcipiti, vel nimis lenta, vel in omnibus subjectis uniformi. Interdum tamen cito solvitur, præsertim in subjectis juvenilibus, Regetis aliàs, diætamq; bonam observantibus, nec non accedente mensium aut hæmorrhoidum fluxu, cujus suppressio morbum induxerat. Quæ verno tempore invadunt quartanæ non adeo diuturnæ observantur ac autumnales, cujus ratio in aëre quærenda. Senilia subjecta præter majus periculum quod illis minuitur hæc febris, raro ante annum tempus elapsum curantur. Alias quartana per se non est periculosa, obstructions enim viscerum, quum nondum confirmatæ sint, ope congruorum remediorum, ipsorumque motuum febrilium non adeo difficulter tolluntur. In magnum tamen discrimen conjiciuntur ægri quando per catharthes violentas, nimis repetitas, venæsectiones intempestivas, &c debilitantur, indeque obstructions foventur, quod etiam faciunt salia volatilia large adhibita, nec

non adstringentia nimis cito in usum vocata. Febris incongrua tali ratione excepta vel acutam indolem induit, vel in lentam & hecticam transit. Adstringentia imprimis ante sublatam febris causam exhibita hydro-
pem facile inducere possunt. Eadem de causa asthma-
ta, icteri, tusses hypochondriacæ &c. haud raro occur-
runt. Si huic morbo purpura accedit, periculosum
valde est, debilis enim calor materiæ virulentæ expul-
sioni vix sufficit, frigus verò eam repellit. Mitioris
prælagii sunt œdemata, si ritè tractentur. Quomodo
quartana à multis gravibus chronicis morbis liberet vid.
HOFFM. Med. Rat. Syst. Tom. IV. Sect. 1. cap. 2.

XVI.

*Methodus
Medendi.
Indicationes.*

Methodus medendi in genere requirit Causæ ablatio-
nem, postea motuum febrilium suppressionem. Illud
obtinetur si 1. Materia viscida, acida, biliosa in primis
viis stabulans indeque in massam sanguineam penetrans
corrigitur & evacuatur. 2. Illud quod in sanguine vi-
tiosum est itidem corrigitur & educitur. 3. Circulatio
sanguinis per abdominis viscera restituitur.

XVII.

Indicatio 1a. Materia peccans in primis viis corrigitur remediis ab-
sorbentibus, digestivis attenuantibus & aliquatenus sti-
mulantibus, quæ ultima ejus evacuationi ut plurimum
quoque inserviunt. Hæc pertinent lapides cancerorum,
conchæ

conchæ pptæ, salia neutra, ut Tartarus vitriolatus, ar-
 canum duplicatum, nec non salia per incinerationem
 parata, ut absinthii centaurii minoris, genistæ &c.
 Conducunt quoque sal ammoniacum, Tartarus solubi-
 lis, Terra foliata tartari, nec minus radices & herbæ
 incidentes & aromaticæ, ut radix ari gentianæ, pimpi-
 nellæ albæ, caryophyllatæ, herba Centaurii minoris,
 trifolii fibrini, cardui benedicti, tum gummata inci-
 dentia, ut ammoniacum, juniperi &c. Expurgandi
 scopo non conveniunt fortiora, sed laxantia, ut salina,
 nec non infusa ex radicibus & herbis incidentibus cum
 melanagogis, inter quæ eminent helleborus niger. Egre-
 gium effectum præstat magnesia alba, dum & absor-
 bendi & educendi scopo prodest. Specialiter laudatur
 radix asari ante paroxysmum ad ʒβ vel ʒj exhibita.

XVIII.

Vomitoria haud raro eximie sunt utilitatis, si nem- *De Emeticis.*
 pe morbus ex cibis quantitate vel qualitate peccantibus,
 indeque ortis in ventriculo cruditatibus ortus fuerit.
 Tum post digestiva vel cum illis maturè danda sunt,
 antequam materia peccans in massam sanguineam ingres-
 sa fuerit. Cavendum tamen summo studio ne abusus
 accedat, neque iis dentur, quibus labes in visceribus
 hæret, vel in quibus genus nervosum valde debilita-
 tum existit. Præter asarum, de quo jam diximus com-
 mendatur quoque radix ipecacuanhæ, si vero hæc ni-
 mis debilis deprehendatur jungi poterit parva dosis
 tartari emetici. Commendantur à multis vitriolacea,
 impr, sal vitrioli vomitivum, quæ an convenient prudens

dens Medicus perpensis omnibus circumstantiis judicabit. In nostris saltem regionibus fortiora talia emetica raro sunt usurpanda.

XIX.

Indicatio 2da. Secundo scopo satisfaciunt itidem attenuantia, item quæ transpirationem, sudorem & urinam promovent, qualia sunt multa §. XVII. commendata, ut sal ammoniacum, salia varia, radices & herbæ aperientes in decocto calido usurpata vel etiam in infuso Theiformi. Profunt quoque ligna antivenerea dicta, ut saffrafas in infuso calido, nec non absorbentia acido saturata scopo resolvente & diuretico. Cavendum verò à fortioribus tam sudoriferis quam diureticis, ne sanguis tenuiori sui parte orbatus spissus fiat.

XX.

Indicatio 3da. Sanguinis circulationem promovent tam attenuantia quam roborantia, quæ videlicet viscerum tonum restitunt. Conveniunt hic pilulæ ad STAHLII. vel BECHERI imitationem ex gummatibus & extractis amaribus paratæ, nec non martialia, quæ tamen caute usurpanda, nisi sanguis jam sufficienter dilutus fuerit. Magnam laudem hic meretur Tinctura Vitrioli martis Ludovici, Acidulæ debitis subjectis exhibitæ præstabilem quoque effectum edunt.

Præter

XXI.

Præter generales indicationes, de quibus huc usque egimus, symptomatum quoque ratio est habenda, inter quæ frequentissimum est spasmus vehemens dolorificus, ubi præter internæ antispasmodica conveniunt externe linimenta ex oleis destillatis nervinis, ut spicæ, rutæ, serpilli, nec non balsama varia. Commendatur hic à quibusdam axungia humana, quid tamen hæcce præ reliquis axungis peculiare, possideat non facile est perspicere. Obstructioni alvi, hic ordinariæ, & spasmis simul occurritur clysteribus ex oleosis, emollientibus, nervinis &c. paratis; quibus tamen, si æger nilos detrectat, substitui possunt laxationes internæ ex decoctis radicum & herbarum dictis virtutibus præditarum cum manna. Cetera symptomata speciali medela vix opus habent.

Symptomatum legamen.

XXII.

Ad methodum specialem & tempus præbendi dicta remedia quod spectat, die ipso paroxysmi non multum effici potest, sufficit versus paroxysmum digestiva exhibere, in æstu vero præter potum aliquatenus calidum nihil dari convenit, non enim sudor est eliciendus, sed sanguis tantum diluendus & transpiratio promovenda. At vero diebus intercalaribus strenuè, providè tamen, resolutioni & evacuationi materiæ febrilis est incumbendum, primo die conveniunt incidentia in forma decocti, infusi, tincturæ &c. & digestiva in

Tempus exhibende remedia.

forma pulveris. Altero die illud quod pridie attenuatum & præparatum fuit jam educendum est, id quod fieri potest per pilulas ad STAHLII imitationem paratas meliùs autem, meo quidem iudicio, per infusum ex vegetabilibus incidentibus cum laxantibus mixtis parato. Eadem tamen die digestiva non sunt omittenda, suaderi quoque potest infusum aliquod Theiforme.

XXIII.

Suppressio febrilis.

Correcta atque evacuata dictis subsidiis materia febrili, sanguinisque circulo in ordinem redacto, sicque causâ morbi sublata, id quod inter alia ex eo cognoscitur quod ægri tempore intermissionis optime se habent; de suppressione motuum febrilium erit cogitandum. Non enim in quartana horum motuum spontanea cessatio est expectanda, sed arte necessario procuranda, idque ope febrifugorum, quorum satis magna farrago occurrit apud materiæ medicæ scriptores, seepaucis & hac in re contenta est Natura. Optimum sanè (quicquid alii abusum cum usu confundentes contra allegent) est Cortex sic dictus Peruvianus, cui proxime accedit Cascarilla. Commodissima hic formula est electuarium, quale egregium describit F. R. HOFMANNUS l. c. vel loco ejus aliud confici potest ex Conserva viscerali hic officinali, cort. Chinæ Chinæ vel Cascarillæ, summitatibus absinthii, rad. gentianæ, imperatoriæ, caryophyllis aromaticis, rob juniperi, syrupo acetosæ, Essentia absinthii, gentianæ, &c.; ex quibus ingredientibus facili negotio seligi possunt quæ melius conveniunt. Neque tamen rejiciendi sunt pulveres, quos Cortex ingre-

greditur, neque spernenda infusa, quæ cum vino rubro (optimè Burgundo) vel aqua, simplici vel destillata fieri possunt, ubi ad libras duas menstrui una vel altera uncia corticis sufficit. Tempus quod concernit, quo talia febrifuga exhiberi debent, finito paroxysmo dari, singulisque quatuor, imo & tribus horis continuari possunt, donec febris profligata fuerit. Qua abacta postea per aliquot dies una dosis bis quotidie, deinde semel, tandem bis aut semel tantum in septimana assumatur, diu continuando, ut recidiva præcaveatur.

XXIV.

Commendantur passim externa quoque febrifuga, *Febrifuga externa.* ubi, præter clysteres, quos Cortex ingreditur, Gallis familiares, occurrunt emplastra, epicarpia, amuleta. Optimum amuletum confici posse existimo ex numismate, cui inscriptum sit; **MUNDUS REGITUR OPINIONIBUS.** Emplastra vero non ita prorsus rejicienda sunt, quia volatilia & nervina ingredientia, ex quibus constant, ad generis nervosi roborationem aliquid conferre possunt. Idem de epicarpiis esto iudicium. His tamen æque ac emplastris sæpe idem accidisse credo, quod olim **BATHILLO** Poëtæ, de quo **VIRGILIUS**: *Hos ego versiculos feci, tulit alter honores.* Sic haud raro evenit, ut medicamenti unius effectus alteri adscribatur. Interna sane medicamenta talibus externis semper præferri merentur.

XXV.

Cautelas.

Præter cautelas in methodo medendi jam indicatas aliæ quædam restant. Venæsectio à Veteribus, imprimis Arabibus in hoc morbo commendatur, ne de certis Medicis in quavis febre venam secantibus loquar; a pluribus hodie rejicitur. Evidens quidem est per sanguinis missionem, febrilem materiam non educi, sicque Venæsectionem hanc febrim directe non sanare; sed si status plethoricus adsit, si æger consuetus fuerit illo tempore sanguinem mittere, aut si morbus à suppressione hæmorrhagiarum ortum traxerit, non video cur Phlebotomia ceteris paribus non debeat admitti. Oedemata haud rarò huic feбри accedunt, quæ non externis, sed internis curari debent, attenuantibus nempe & laxantibus. Idem faciendum, si post morbum rite tractatum oedemata talia oriantur; si enim à febre incongrue suppressa proveniunt, hæc statim purgante aliquo erit revocanda. Haud raro quoque ægri conqueruntur de pressione vel tensione hypochondrii sinistri, quæ imminentem lienis infarctum indicat, ubi conveniunt eadem ac in oedemate interna remedia, neque spernenda Mixtura ex Tincturæ Vitrioli Martis Ludovici & Essentiæ adianthi albi partibus æqualibus concinnata. Externè hic usurpari poterunt emplastra discutientia, ut Empl. saponatum Barbette, de Cicuta &c.

XXVI.

Diæta ægri.

Tandem ad diætam ægri me confero, ubi statim patet vitandos esse cibos potumque quantitate vel qua-

qualitate peccantes. Pro potu ordinario convenit pti-
fana ex radicibus & herbis attenuantibus, temperanti-
bus leniterque diaphoreticis. An acidulae convenient
judicio Medici relinquatur. Maximopere cavendum
est, ne perspiratio impediatur, nimis tamen calidum
regimen nullo modo suadendum. Commendandus est
motus paulo validior, non tamen valde vehemens; ut
fluidae & solidae partes ad officia sua melius disponan-
tur. Praestabilem hic effectum edit equitatio. Morbo
jam superato aeger per aliquod tempus dietae legibus
sefe adstringat necesse est, caveatque sibi ab aere minus
fano, intemperantia, animi commotionibus. Neque in-
consultum erit aliquandiu stomachica adhibere, ne no-
vae cruditates generentur, unde febris revocari posset.
Alvi quoque habenda ratio, quae si non rite respondet,
digestivis & lenissimis laxantibus erit sollicitanda. De
continuatione usus corticis Chinae Chinae cum supra
jam dixerim hic repeti non est necesse. Et haec sunt
quae pro ingenii modulo afferre mihi visum fuit,

quae aequi Lectoris judicio subjiuntur. *Summo*

ARCHIATRO sit Laus & Honor & Gloria.

in Sempiternum.

COROL-

COROLLARIA.

I.

Falissimum est tritum illud: *Optimum Theoreticum pessimum esse Practicum.*

II.

Purgantia non solum ventriculum & intestina, sed massam quoque sanguineam depurant.

III.

Lenia purgantia in quibusdam subjectis plus efficiunt quàm fortiora.

IV.

Aquæ hydropicorum extravasatæ neque purgantibus neque diureticis educi possunt.

V.

Lapides pretiosi medicamentis immixti melius exularent.

VI.

Theriacæ ingredientia ad quartam partem, salva efficacia, redigi possent. Idem

VII.

Idem valet de plurimis medicamentis officinalibus.

VIII.

Medicamenta quorum ingredientia ignorantur
urgente necessitate, summa cum circumspectione in usum
sunt vocanda.

IX.

Remedium universale nec datur nec dari potest.

X.

Neque antidota generalia prostant.

XI.

Neque verum lithontripticum haecenus innotuit. ejus
tamen existentia non est impossibilis.

XII.

Medicamenta contra incantationes specifica non dan-
tur.

XIII.

Nihil ad vitæ prolongationem plus valet quam vera
Sapientia.

Erratum.

Pag. 3. lin. 10. pro FLACEI lege FLACCI.

VII.

Idem sicut de pluribus medicamentis officinalibus.

VIII.

Medicamenta quorum ingredientia innotuerunt non sunt
urgente necessitate, tamen cum circumspectione in usum
sunt vocanda.

IX.

Remedium universale nec datur nec dari potest.

X.

Necque antidota generalia praesentant.

XI.

Necque verum lithontripticum habemus innotuit, quia
tamen existentia non est impossibilis.

XII.

Medicamenta contra incantationes specificis non dan-
tur.

XIII.

Nilil ad vite prolongationem plus valet quam vita
cautionis.

Erratum.

Page 3 line 10 pro Prae est lege Prae est.